

A bizantinizmus tünetei reflexióink tükrében

A *Hitel* szerkesztőjének felkérő levele, különösen annak záró szakasza ösztökélt rá, hogy – legyőzve kételyeimet, ellenállásomat – „túlélő” köztisztviselőként, e témában is megosszam tapasztalataimat. *Közszolgálatban* címmel 1994-ben – a betiltott kézírataim „kárpoztalásaként” összeállított – a Püski Kiadónál megjelent vastkos könyvem, a bolsevik „bizantinizmus” Kádár korszakában született kordokumentum. Tájékoztató egy életútról; törekvéseimről, vívódásaimról, ellenszélben írt cikkeim, tanulmányaim, feljegyzéseim válogatott gyűjteménye. Addigi küzdelmem tanúsítványai. E mostani összeállításban – a Művelődési és Közoktatási Minisztérium felsőoktatásért felelős szolgálatom után – a rendszer-váltó, „nemzetépítő” Magyarok Világszövetségének választott főtitkáraként, ismét ellenszélben végzett ténykedéseim válogatott dokumentumai, szemelvényei segítik a föltett kérdésekre a válaszadást, a bizantinizmus/despotizmus tovább élő tüneteinek és reflexióinknak a bemutatását.

MKM

Büszke vagyok arra a csapatra – minisztériumi, egyetemi és intézeti kollégáimra – akikkel együtt, rendkívüli körülmények között is sikerült eredményesen átmenteni a hazai felsőoktatás ügyét a rendszerváltoztatás viharain. Immár arról is beszélhetek, hogy a bizantinizmus tüneteként tovább élő „szintológia” mennyi keserű akadályt gördített elénk. A közigazgatás ranglétráján a csalóka pártos lojalitás még ma is többet ér a szaktudásnál, a lelkiismeretes ügyintézésnél. Főosztályvezetői státussal – bármennyire bírtam is a miniszter bizalmát s a gazdasági helyettes államtitkár jóindulatát – folyamatos készenlétben kellett állnom. Az államtitkárok – ha nem voltam résen – minden forrás vagy egyéb juttatás elosztásakor a legnagyobb szakágazat kárára és saját területüket preferálva döntöttek. Hiába voltak elismert eredményeink, kiváló terveink, szorgos

BAKOS ISTVÁN (1943) művelődéskutató, közíró. 1980-tól a Bethlen Gábor Alapítvány munkatársa. Az induló *Hitel* egyik szerkesztője. A Magyarok Világszövetségének 1994–99 között a főtitkára.

munkatársaim, szinte mindig a felsőoktatás húzta a rövidebbet. Nem tudtam kellő mértékben érdekérvényesítője lenni a területnek, mivel egyeztetésre nemigen hívtak, így nem vehettem részt a döntéshozó vezetői értekezleteken. A tárcák és különféle felsőbb szervek vezetőivel viszont – a miniszter megbízottjaként, ill. közigazgatási szakemberként – eredményesen tárgyaltam. Külföldi partnerekkel – Dajka Balázs munkatársam jóvoltából – még inkább. Ám hiába kezdeményezte helyettes államtitkári kinevezésemet Andrásfalvy Bertalan miniszter a kormányfőnél – „elsumákkolták”. Engem sosem érdekelt a rang, sokkal inkább a feladat hajtott. Andrásfalvy szelíd emberségével partnerei, olykor munkatársai is visszaéltek, de az általa lényegesnek tartott ügyekben tanúsított következetességét, igazságszeretetét, szolidaritását lefegyverezve fogadták. Akadtak, akik ezt nehezen viselték; közéjük tartozott Antall József is. Miniszterünk pedig az igaztalan vádak és a megalázó támadásokat viselte szomorú szívvel. Alig szólalt meg, máris „bigott katolicizmusát”, „konzervatív és nacionalista szemléletét” ostorozták a parlamenti ellenzék soraiból, mígnem 1993. február 21-én (nem sokkal az után, hogy egykori tanítványát nevezte ki főlényk államtitkárnak) egy nemzetközi konferenciáról kiszóllítatva a kormányfő telefonon közölte vele, hogy fölmmenti tisztségéből. Mi pedig négyévi eredményes szolgálat után, a belső átszervezés kárvallottjai lettünk. A miniszterváltás után a főosztályomat szétagolták.

Felzárkózás a nyugat-európai felsőoktatáshoz...

Az EU-csatlakozás előkészítése során a talán legtöbb segítséget Dajka Balázstól kaptam. Az egykori angol-filozófia szakos kollégista barátom a hívásomra tért haza Franciaországból. Külügyi titkárként – Szövényi Zsolt, Szögi László, Polónyi István, Nagy Tibor Gyula, Nagy Lajosné, Papp Margit, Patthy Éva, Rádli Katalin, Serfőző Gusztáv, Somogyi Botond, Veres Pál mellett – fő támaszom volt, leginkább az MKM Felsőoktatási és Kutatási Főosztályán gyarapodó külkapcsolatok fejlesztésében. Az ő közvetítésével tárgyaltunk a külföldiekkel itthon és külföldön, a följárlott segélyek és a támogatási források megszerzése ügyében. Közreműködésével, nyelvtudásával, jó fellépésével meghatározó szerepet játszott az OECD, a PHARE, a TEMPUS, a FEFA, Fulbright, DAAD, British Council, PSO, JOCV stb. felsőoktatást támogató nemzeti és nemzetközi szervezetek és programok meghonosításában, a külföldi segélyek megszerzésében. Ezekben Soltész Péter, Újvári Gábor, Veres Pál és más kollégáim is közreműködtek. A segítségnyújtásban – emlékeim szerint – Hollandia, a skandináv országok, Japán, Kanada, Svájc jártak az élen. Nagy Britannia és az USA főleg orosz nyelvtanárok átképzésével (nagy szükség volt rá), Ausztria, Németország pedig ösztöndíjakkal, az adminisztráció korszerűsítésével segített. Az ország gazdasági stabilizálásához remélt Marshall-segély helyett morzsákat sikerült megszereznünk, de a katasztrofális állapotban levő oktatásügy túléléséhez ez is nagyon kellett.

Ez adott lehetőséget, hogy a magyarországi felsőoktatási intézményekbe tömegesen tóduló határon túli nemzetrészek fiataljait a szülőföldjükön – Nagyváradon, Komáromban, Marosvásárhelyen, Beregszászban, Szabadkán, Eszéken, Királyhelmecezen s néhány más városban is –, a mi támogatásunkkal létesített „kihelyezett” tagozatokon képezhették tovább az ottani és a magyarországi intézmények oktatói közreműködésével. Jórészt ezekből a kihelyezett tagozatokból hozták létre az utódállamokban a magyar tannyelvű felsőoktatási intézményhálózatot, gyarapítván a határon túli magyar értelmiség hiányos sorait.

Az 1990-ben általam alapított *Magyar Felsőoktatás* című – J. Király István szerkesztette – havilap igen fontossá vált a szakmai kommunikáció és a törvény nyilvános előkészítése terén. Az egyetlen felsőoktatási lap hírvivője, hiteles krónikása volt ennek az időszaknak. Hiánypótló jelleggel vált ellensúlyává a felületes, egyoldalú média és az egyetemi pozícióikat védő pártállami káderek demagóg törekvéseinek, politikai dezinformációinak. Eleven fórumává vált a magyar felsőoktatásnak, s közérdekű cikkeivel szolgálta a közélet és a közigazgatás demokratizálását, a döntések jobb előkészítését is. A lap „Közéledés az Európai Unióhoz” című melléklete pl. tájékozódásul szolgált az EU-n belüli állapotokról és csatlakozási feladatainkról, hozzájárult helyzetünk objektív megítéléséhez. A havilap 15 évet élt és szolgált. Vajon Magyar Bálint miniszter miért éppen az EU-csatlakozásunk évében szüntette meg külföldi a partnereink (pl. az EU-egyetemek, a Világbank/FEFA, OECD, PHARE stb.) tájékoztatását is ellátó, angol rezümével megjelenő havilapot? Miért az évben támadtak sok nemzeti intézmény, törekvés ellen? *Cui prodest?* Az elmúlt évtizedek beszédes választ adtak rá.

Az eltékozolt Világkiállítás

A Nemzeti Megújulás Programja IV. részének 15. alfejezete kiemelt feladatként szólt a Bécs–Budapest Világkiállításról, amelynek terveibe a felsőoktatást is bekapcsoltuk. Magyar Zoltán: *A magyar tudománypolitika alapvetése* című könyvére s a benne közölt térképre hivatkozva – Vékás Lajos és Michelberger Pál rektorokkal együtt – sikerült Antall József kormányfőt megnyerni a lágymányosi terület tulajdonjogának visszaszolgáltatására az ELTE és a BME részére. Az épületeket úgy tervezték, hogy azok zömét a ELTE TTK és a BME a világkiállítás után azonnal hasznosítani tudja. Közben Ausztria kifarolt az ígéretes közös projektből, ma sem világos, hogy miért. Az Antall-kormány merész lépése volt, hogy egyedül is vállalta az EXPO megvalósítását, pechjére a Demszky-féle Fővárosi Önkormányzattal együtt kellett végeznie...

A *Kommunikáció egy jobb világért* címmel tervezett EXPO-t sokan a rendszer-váltás, a magyar modernizáció nagy kihívásának tartottuk, remélve, hogy fölgyorsítja hazánk csatlakozását az információs társadalomhoz és az Európai Unióhoz. Szemünk előtt lebegett Makovecz Imre héttornyú pavilonja is, amely

elbűvölte a sevillai világkiállítás több millió látogatóját és rendezőit. Bízunk abban, hogy a tudás, az alkotó tehetség Budapesten is diadalmaskodik; az építő munkálatok sok ezer munkahelyet, valóságos csodát teremthetnek ide-haza is.

A munka megkezdődött, a részt vevő országok jelentkezése már felszáznál tartott, amikor az 1994. évi országgyűlési választásokon a nép leváltotta az ígéreteit be nem tartó „rendszerváltó nemzeti erőket”. Visszaadta a hatalmat az utódpart MSZP kezébe, amelyhez koalíciós partnerként társult a korábban legharsányabban kommunistázó liberális SZDSZ, így ők 72%-os parlamenti többséggel uralták a politikát. Első intézkedésük az EXPO lemondása volt. Felelős köztisztviselőként abban bíztam, hogy tényekkel, józanító érvekkel meg lehet győzni az újonnan választott országgyűlést, hogy a Horn-kormány átgondolatlan, törvénytörtő bejelentését utasítsa vissza, ne fogadja el.

Ezért nyílt levelet, rövid történeti áttekintést intéztem a parlamenti képviselőkhez, amelyet a parlamentben személyesen adtam át a képviselők többségének. Kértem, hogy mentsék meg az EXPO kínálta lehetőséget hazánknak! Érveimet és indokaimat eliminálták, végül a kormány elhibázott döntését a parlamenti többség megszavazta.

Nyílt levelemmel búcsút vettem a közigazgatástól, és a mostoha MKM-től, mivel a Magyarok Világszövetsége (MVSZ) Elnöksége egyhangúlag elfogadta pályázatomat, így megválasztottak az MVSZ főtítkárának, ilyenformán én adhattam be fölmondásomat Fodor Gábor miniszternek, mielőtt kirúgtak volna. Mert a „nagytakarítás”, amit az Antall-kormány elmulasztott, a kormányváltás után erős ütemben lezajlott, ellenünkre. Főosztályom „nemzeti erőit”, főleg akiket én hívtam, kisöpörték a minisztériumból. Ezt tetézte a Bokros-csomag, amely majdnem lerombolta mindazt, amit építettünk. Nem közeledtünk, hanem egyre távolodtunk Európától.

Nemzetépítő kísérlet a Magyarok Világszövetségében

1994. szeptember végén interjút adtam a *Magyar Nemzet*nek. Ennek bevezetőjéből idézek: „Munkamániás – mondják róla az ellenségei vagy irigyei. Az elmúlt években ő volt a felsőoktatás egyik elméleti szakembere, Hollandiától Japánig utazó nagykövete. Ő volt az EXPO egyik legelszántabb védelmezője. Mindenütt ott volt, ahol egyetemi, főiskolai kérdések kerültek szóba. Viaskodott politikusokkal, ilyen-olyan minisztériumok képviselőivel, olykor még tüntető diákokkal is. De úgy látszik, nem sikerült elvenni a kedvét sem a szakmai munkától, sem a közéleti szerepléstől. 1994. október 1-jei hatállyal távozik eddigi munkahelyéről, a Művelődési és Közoktatási Minisztériumból, ahol 1987-től fontos pozíciókat töltött be, és a Magyarok Világszövetségének a főtítkára lesz...” Ferch Magda szerkesztő ajánlással is fölerő véleményét az MVSZ jövőjéről szőtt optimista elképzeléseimmel színeztem az interjúban.

Pedig sejtettem, hogy micsoda emberpróbáló feladatra vállalkozom. Elöttem két év alatt négy főtitkárt cseréltek le a Csoóri Sándor vezette szervezetben. Nekem sikerült kitöltenem a négy esztendő, sőt annál többet is, amely tanulságos periódusa volt az életemnek. Nem szolgáltam hiába a világ magyarságát néhány kiváló alkotó (ám esendő szövetségi vezető) társaságában. Számos olyan eredmény született a magyar nemzetpolitikában ekkor, ami nélkülünk nem jött volna létre. Mindez Csoóri Sándor és az MVSZ elleni médiaháború poklában történt. Akkor, amikor létfontosságú érdekvédelmi feladatok állították csatasorba a szövetség vezetőit és szervezeteit. Háborúban nem lehet építkezni, csak védekezni. Mi azonban ezt is megkíséreltük. Elsőként említem a Duna TV – működése kezdetén (1992 karácsonya) s a kormányváltás után – megszüntetésére irányuló törekvések, támadások elhárítását, illetve túlélésének elősegítését, a külföldi magyarok, az MVSZ közéleti-politikai közreműködésével. A Duna Televízió léte, rendkívül eredményes működése, nemzetnevelő műsorpolitikája megsokszorozta az MVSZ táborát, hozzájárult munkánk népszerűsítéséhez.

A határon túli magyar nemzetrészek védelmében is tettünk néhány bátor lépést.

1. Belépésemkor értesültem arról, hogy az Európai Biztonsági és Együttműködési Konferencia soron következő ülése – 1994. november végén – Budapesten lesz. Javasoltam az MVSZ vezetőinek; Csoóri Sándornak, Dobos Lászlónak, Fekete Gyulának, s az itt tartózkodó Kardos Bélának, hogy NGO szervezetként az MVSZ is vegyen rajta részt. Vigyünk oda egy tájékoztatót, amelynek vázlatát előkészítettem. Ennek nyomán született meg gyors és közös munkával a „MEMORANDUM a nemzetiségek és nemzeti kisebbségek jogairól és önrendelkezéséről” című MVSZ-dokumentum magyarul és angolul, amelyet Csoóri Sándorral és Dobos Lászlóval együtt jegyeztem. Hivatalosan bejelentkeztem, s az MVSZ képviselőjeként – Kardos Bélával együtt – részt vettem az EBEÉ Budapesti Felülvizsgálati Konferenciáján. Memorandumunkat minden résztvevőnek átadtuk vagy a postáztuk. Néhányan reflektáltak rá, közülük Raymond Barre, akinek levelét közöltük is a *Magyar Figyelő* 1995/1-2. számában.

2. Vekerdi Lászlótól időben megtudtam, hogy 1994-ben két magyar származású tudós is Nobel-díjat kap. Stockholmban köszöntöttem őket a Magyarok Világszövetsége nevében. Ez volt első hivatalos külföldi utam, amely – a Jakabffy Ernő vezette svédországi magyarok (SMOSZ) segítségével a Nobel-díj Bizottság titkársága közreműködésével – igen jól sikerült. December 10-én délután Stockholmban, a Concert Hall Nagytermében részt vettem a Nobel-díjak átadásának főlemelő ünnepségén. Oláh György a kémiai tudományok, Harsányi János – két társával együtt – a közgazdaságtudomány területén elért eredményeiért vette át személyesen a svéd királytól a legrangosabb tudományos elismerést. Szívesen fogadták köszöntésemet is.

3. Örömteli karácsonyi ajándék volt az MVSZ Elnöksége 1994. december 16-17-én Nagyváradon tartott ülése, amelyen a temesvári események ötödik évfordulójára, annak hőseivel, Tőkés Lászlóval és katolikus püspöktársával,

Tempfli Józseffel mint vendéglátóinkkal együtt emlékeztünk. Ezen a rendhagyó elnökségi ülésen tárgyaltuk meg egyebek között az 1996-ban tartandó IV. Világtalálkozó és az MVSZ tisztújító küldöttközgyűlésének megszervezését, valamint a Magyar Honfoglalás 1100. évfordulója és a magyar oktatásügy millenniuma méltó megünneplésének előkészítését. Az Elnökség elfogadta, közreadta a *Nyílt levél Románia polgáraihoz* című dokumentumot. Az első határon túl tartott ülésünk hagyományteremtő kezdeményezés volt, ami figyelmet keltett világszerte a médiában is. Ezt követően évente legalább egyszer határon túl (Ungváron, Szolyván és Vereckén, Szabadkán, Dunaszerdahelyen, Eszéken/Szentlászlón, Bécsben, Csíkszeredán, Csíksomlyón, Lendván) tartottunk elnökségi ülést a térség MVSZ vezetőinek részvételével.

Miközben a környező országokban fokozódott a sovinizmus, egyre több radikális, magyarelles akcióval igyekeztek megfélemlíteni, az amúgy is másodrendű polgárokként kezelt nemzettársainkat. Újabb támadássorozat célpontjai lettünk. Előbb Tökés Lászlót támadták Romániában, majd Csoóri Sándort és az MVSZ-t idehaza. Égető szükség lett volna az MVSZ érdekképviseleti szerepének erősítésére, amit belső civódások és külső dehonesztáló akciók korlátoztak. A külső támadások részben hibáinkból és a kritikákból szereztek fogódzóikat. A Magyarok Világszövetsége táborát, pártolóit mindez próbára tette, de felszínre hozott számos megoldandó problémát, kiküszöbölendő hibát, súlyos tévedést is, amelyekkel szembesülnünk kellett. Különösen azután, hogy a vezető magyar sajtóorgánokban 1995. március elején megjelent 52 aláíró (kétharmaduk határon túli, főleg nyugati, a maradék itt élő polgár) nevével egy kollektív *Nyilatkozat a Magyarok Világszövetsége megújulásáért* című dokumentum, amelynek nyilvánvaló szándéka a nemzeti orientációjú MVSZ birtokbavétele volt. A választási győzelem után megnőtt az étvágyuk!

A dokumentum Pomogáts Béla cikkére (*Magyar Nemzet*, 1994. nov. 8.) hivatkozva kérte a magyar országgyűlést, hogy gondolja át az MVSZ költségvetési támogatását. Az aláírók között ott találjuk pl. Ágoston Vilmost, Bodor Pált, Cs. Gyimesi Évát, Donáth László evangélikus lelkészt, Eörsi Istvánt, Faludy Györgyöt, Fejtő Ferencet, Györffy Miklós újságírót, Jancsó Miklós filmrendezőt, Kende Pétert, Kenedi Jánost, Krencsey Mariann színésznőt, Lőcsei Pál szociológust, Mérai Tibort, a svájci Nagy Csabát, Ungvári Tamást, a kolozsvári *Szabadság* főszerkesztőjét Tibori Szabó Zoltánt, akiknek kötődése a hatalomra került baloldali-liberális pártokhoz közismert volt.

Az újjászülető Magyarok Világszövetsége vezetősége gyakorta torzsalakodott, a három régió eltérő hátterű, érdekeltségű és habitusú képviselőinek konfliktusai közepette vergődött, de vészhelyzetben képes volt túllépni az önös percpolitikán, sikerült megvalósítania a nemzeti összefogást és szolidaritást. Ez történt az MVSZ megújítása, a DUNA TV létrehozása és vezetőinek megválasztása; működési feltételeik harcok árán, eredményes munkával történt biztosítása idején. Erre három példa, három jeles esemény kívánkozik ide, amelyeket

az MVSZ szervezett, ám a DUNA TV közvetítése nélkül aligha figyelt volna ránk a világ úgy, ahogy történt.

Közülük az egyik, a Debreceni Nagytemplomban tartott „Nagygyűlés az erdélyi, a felvidéki és a délvidéki magyar iskolákért, a magyar nyelv egyenrangúságáért, a nemzeti közösségek jogegyenlőségéért. A másik az „MVSZ millenáriumi programja” 1996-ban, melyet a világ magyarsága félszáz országban valósított meg szívmengető eseményekkel. Harmadik az MVSZ 60. évfordulójára szervezett „A magyar kultúra külföldi műhelyei” című háromnapos világkonferencia, amelyen jeles hazai és a határon túli vezetők, tudós-tanárok tartottak iránymutató–elemző nemzetstratégiai előadásokat, amelyeket az új kormány három államtitkára nyilvánosan értékelt s fogadott köszönettel. Ez volt az utolsó nagy rendezvény, amelyet főtitkárként én szerveztem a Magyarok Világszövetségében. Az általam alapított *Magyar Figyelő* két teljes (VII. évf. 8. és 9.) jubileumi lapszámot szentelt a 60. évfordulás (1938–1998) ünnepségnek és e világraszóló háromnapos konferenciának, amelyen a világ magyarságának korabeli kiemelkedő képviselői és tudósai vettek részt. 27 országból, közel százan tartottak jobbnál jobb előadást a 12 tematikus szekcióban és a két plenáris ülésen.

Ötvenötödik születésnapomon Debrecenben kaptam meg négyévi áldozatos munkám „jutalmát”. Ezt az alábbi köszönettel viszonzotam. Elköszönő levelem nem aratott osztatlan sikert. Ebből csupán a nyugati magyar lapokban jelentek meg részletek, még az általam alapított s kiadott *Magyar Figyelő* MVSZ havilap is csak egy rövid részletet közölhetett belőle. Most közreadom, mivel a bizantinizmus kísértete az engem negligáló MVSZ vezetőket – élen az eltávolításomra szövetkezett Csoóri Sándor–Patrubány Miklós párossal – oly mértékben megszállta, hogy az már egzisztenciálisan is fenyegetett. „Niemandolni akartak.” A nemtelen bosszúállásra vagy számadásra késztető tiborci búcsúlevelemet mementóként közzéteszem.

Magyarok Világszövetsége
Főtitkár

ELKÖSZÖNŐ LEVÉL

a Magyarok Világszövetsége tagjaitól, tagszervezeteitől, Országos Tanácsaitól, tisztségviselőitől, munkatársaitól és párfogóitól; világszerte

„Köszönjük, élet! áldomásodat,
Ez jó multság, férfimunka volt!”
(Vörösmarty Mihály)

Tisztelt Nemzettársaim, kedves Mindannyian!

Hírül adom, hogy – négy év szolgálat után, helyettem – az 1998. nov. 13-14-én Debrecenben tartott elnökségi ülés új főtitkárt választott a 45 éves dr. Chikány Gábor vegyész-mérnök és programozó matematikus személyében, aki 1991 óta

a Magyar Demokrata Fórum Országos Hivatala Szervezési osztályának vezetője volt. Ő 12 szavazatot kapott, én – főleg a nyugati és néhány Kárpát-medencei elnökségi tag jóvoltából – 8-at. A távolmaradók faxon rám adott szavazatát nem vették figyelembe – de azt is köszönöm. Köszönöm a sok-sok levelet, telefont, üzenetet is, amely a világ minden részéből érkezett.

A főtitkári pályázatra – amelynek szabályszerűségét az elnökség és az etikai bizottság néhány tagja vitatja – 41 pályázat, közte az enyém is, időben beérkezett. Mivel rendkívül heterogének voltak, azokat az Elnöki Kollégium több menetben szelektálta. Végül kiválasztotta azt az öt-hat meghallgatandó jelöltet – közülük Szijártó István az utolsó napon visszalépett –, akiket meghallgatásra Debrecenbe elhívott. A hozzám is eljutott rangsorolások alapján október végén megtudtam, hogy az öttagú elnöki kollégium négy tagja, *Csoóri Sándor, Dobos László, Kurucz Gyula és Patrubány Miklós* nem vett föl a jelöltlistára, míg a Nyugati régióelnök, *Papp László* és a *hivatali érdekképviseelők* javaslati listáján elsőként szerepeltem. Ekkor felkerestem elnökünket, és egyebek között szóvá tettem, hogy miért nem szólt előbb szándékáról, mert akkor valószínűleg nem pályázok, de – a folyamatos szolgálat híveként –, pályázásra biztattam volna azt a négy-öt munkatársamat, akiknek bátrabban átadtam volna a hivatali stafétát, mint bármely ismeretlennek. Közöltem vele azt is, hogy ezek után már – munkatársaim, a közösen elért eredmények, értékek s az engem nagy számban támogató nyugati és Kárpát-medencei magyarok meg a munkámat becsülő jeles hazai személyiségek és önmagam miatt – nem futamodhatok meg. Végigjátszom a játszmat, amely irányomban egyre nemtelenebb eszközökkel folyt, s az elnökségi kihallgatáson tetőzött.

Négyévi munkámért köszönő szót sem kaptam az elnökségtől mint munkáltatómtól. Fizetésem négy év alatt nem változott, ma felét sem éri el annak, mint amit belépésemkor ért.

A Magyarok Világszövetsége eredményeit, teljesítményét, szervezeti, működési haladását, problémáit és pénzügyi gondjait – a négy év során minden tetsület: az elnökség, a választmány, a küldöttgyűlés számára készített – jelentéseimben feltártam, megoldásukra számos javaslatot tettem, amelyeket mindig elismeréssel, majdnem egyhangúan fogadtak el. Sajnos hiába.

Az utóbbi időkből rendteremtő szándékkal és munkámmal a szűkebb vezetői körben kialakult áldatlan hatalmi harcok ütközőpontja lettem örökös „bűnbak”, tehát jobb megítélésre az Elnöki Kollégiumtól nem számíthattam.

Mindezzel együtt – főtitkár elődeim igen rövid életű regnálása után – hálás vagyok a Sorsnak, mert több mint négy évet kaptam, hogy alkotó módon részt vegyek a világ magyarságának a szolgálatában, s e szolgálat szervezését vállaló-ellátó budapesti központ megteremtésében, megmutassam képességeimet, „megvalljam természetemet”.

1994. októberi belépésem óta rengeteg munkát és energiát fordítottam arra, hogy vezetésemmel kialakuljon és stabilizálódjon az MVSZ hivatali szervezete és személyzete; szolgálatszerűvé, rendszeressé és tervezhetőbbé váljon működése,

ami a korábbi dezorganizált, anarchisztikus állapotokból – Borbándi Gyula szavaival szólva –, „történelmi léptékű előrehaladás volt a szervezet életében”.

Csakúgy, mint – az 52-ek bomlasztó támadása és az előző kormányzat folyamatos pénzügyi restrikciója közepette – Makovecz Imre és Rab Péter segítségével gyönyörűen felújított Benczúr utcai székházunk; a nagy nehezen birtokba vett egykori országos Kaszinóból lett oktatási, kulturális, művészeti, közéleti központunk, a Magyarok Háza (mely funkcióerősítésre szorul), valamint az ópusztaszeri Nemzeti Történelmi Emlékparkban Csete György építész által létesített Világmagyarság Hajléka, amely a leglátogatottabb bemutatkozó helyévé vált a külföldi magyarságnak és az MVSZ-nek.

A romló környezeti, politikai és anyagi viszonyok ellenére – hivatali munkánk révén is – a Magyarok Világszövetsége páratlan eredményeket ért el az elmúlt négy év során: gyarapította vagyont, tagságát; fejlesztette szervezeti rendszerét, a magyar–magyar kapcsolatokat, a magyar identitást, a tájékoztatót, amelyben az általam alapított és kiadott havi tájékoztatónk, a *Magyar Figyelő*, kiemelt szerepet játszott, csakúgy, mint néhány nagyhatású programunk és kiadványunk.

Közülük kiemelem az 1995. július 27-én tartott Debreceni Nagygyűlésünket az anyanyelv és a magyar iskolák védelmében, a Trianon75-konferenciát, a millenniumi évet (benne több száz külföldi programot és a IV. Világkongresszust), amelyet az MVSZ az egész világon méltóképpen ünnepelt, emlékhelyek, templomok, hasznos középületek állításával. Díszes eseménynaptárunk a színes *Magyar Krónika*, amelynek magyar és angol nyelvű változata jó hírünket vitte szét a világban. A Földön szétszórta élő magyar ifjúság összefogását segítettük a Magyar Ifjúsági Világforum létrehozásával és rendszeres működtetésével.

Legutóbb a – szűkebb vezetés által sokat támadott – 60. évfordulás nagyrendezvényünk, „A magyar kultúra külföldi műhelyei a harmadik évezredben” adott olyan muníciót az MVSZ-nek, amellyel az ezredfordulás kihívásoknak is megfelelhettünk. Ide sorolom még a Kárpát-medence általunk 4 kötetben kiadott magyar szervezeti és kulturális kataszterét, amely most a Nyugati régióval folytatódik. Elsőként az USA magyarságáról szóló szép kiállítású könyv jelent meg, vagy a *Hidegen fájnak a szelek* erdélyi népdalválogatást és a *Ne félj, magyar hazám* című kazettáinkat. Említem az ausztriai 56-os magyar menekültek iskoláiról kiadott német és magyar nyelvű könyveinket, a 60. évfordulás ünnepi borítékunkat, postai bélyegünket, a *60 éve a Nemzet szolgálatában (1938–1998)* című prospektusunkat, más általunk is támogatott identitáserősítő könyveket, kiadványt.

Köszönettel tartozunk azoknak a szponzoroknak, alapítványoknak, akiknek támogatása nélkül nem valósulhatott volna meg sok szép elképzelésünk. Jó érzéssel, boldogan emlékezem az általam kezdeményezett, nemzetpolitikailag is egyre jelentősebbé váló határon túli elnökségi ülésekre, amelyeket Nagyváradon, Ungváron, Szabadkán, Bécsben, Csíksomlyón, Dunaszerdahelyen és legutóbb Eszéken tartottuk meg. Szeretettel gondolok azokra a költségkímélő

külhoni látogatásaimra, amikor meghívóim vendégszeretetétől övezve megismerkedhettem tágas munkaterületemmel, a skandináviai, észak-amerikai, svájci, ausztriai, belgiumi, németországi, olaszországi, baltikumi, valamint az erdélyi, felvidéki, délvidéki, kárpátaljai magyarság életével, szervezeti eredményeivel, törekvéseivel, gondoljaival, s a tények ismeretében végezhettem utána idehaza a munkámat, a tapasztalatok birtokában jobban, mint azelőtt. Köszönöm ezt az élményt minden vendéglátómnak és a közreműködőknek.

Amibe belebuktam, azt belépésemkor, adott interjúmban így fogalmaztam meg: „Szeretnék kiegyensúlyozó szerepet betölteni a Magyarok Világszövetségén belül. Szeretném, ha valóban túllépne a szövetség a kisszerűségeken, a napi acsarkodásokon. Jó volna, ha a szellemi élet legjobbjait maga mellé tudná állítani, és ha a politikai pártok és a közvélemény is tudomásul venné, hogy a Magyarok Világszövetsége nem Pártok propagandaeszköze...” („Túlélő közszolgálatos vagyok.” Interjú Ferch Magdával. *Magyar Nemzet*, 1994. szept. 21.)

Sajnos, e téren keveset javult helyzetünk, ahogy azt az augusztusi küldöttgyűlésnek jelentettem. Az elégtelen együttműködés, a kicsinyes hatásköri viták, rossz közérzet és súlyos zaklatottság jellemzi a vezetőket, a választott testületeket és a hivatal működését. Attól félek, hogy ez az én eltávolításommal nem oldódik meg, mivel a bajt nem én okoztam. Idejöttemkor a káosz és a belső ellentét jóval nagyobb volt, amit Jakabffy Ernő, Németh Magda, Pallavicini Károly, Fónay Jenő és más vezetők kilépése, lemondása is jelzett.

A legsúlyosabb gond most az alapszabály, amelyet – a *Magyar Figyelő* 1998/4. számában közölt – véleményünk és javaslataink ellenére, jogászunk kirekesztésével alkottak meg úgy, hogy korábban az ügyészség, legutóbb a bíróság 13 pontban kifogást emelt, s hiánypótlásra szólított fel bennünket. Építő szándékú javaslataink miatt korábban az elnökhelyettes (Patrubby Miklós) politikai diverzióval vádolt meg bennünket (dr. Király Gábort és engem).

A következő gond a jövő évi költségvetés, illetve az állami támogatás, melynek összege kevesebb, mint tavaly volt. Tartok tőle, hogy azért, mert a költségvetésért újólag felelős tisztségviselő elnökhelyettes nem nyújtotta be időben az MVSZ 1999. évi költségvetési tervét, s nem járt utána. Azt azonban többé nem teheti, hogy a forráshiányos költségvetésből adódó felelősségét s az ebből adódó konfliktusokat megint a főtitkárra és a főkönyvelőre hárítja.

Több mint két éve már, hogy nem működik az MVSZ újjászervezett alapítványa Kurucz Gyula régióelnök vezetésével, s kívánnivalót hagy maga után a Dobos László vezette Magyar Segélyszolgálat működése is, amelyek segíthetnének nehéz gazdasági helyzetünkben. Az Anyaországi régió gyengességére vall, hogy a hazai adózó polgárok alig félmillió forintot ajánlottak föl adóalapjuk 1 százalékából az MVSZ-nek, amikor ennek legalább a tízszeresére számítottunk.

Nem kaptuk meg az elnök úrnak ígért 31 millió forintos póttámogatást sem, tehát elég rossz helyzetben kerül sor a főtitkárváltásra, ami előrevetíti a „hivatali karcsúsítást”, vagyis a negyvenfős létszám jelentős csökkentését. A kérdés,

hogy az MVSZ feladatkörét, működését hogyan kívánják korlátozni, szűkíteni azokat, akik e lépést ösztökélik, s a munkáltató mennyire lesz nyitott és toleráns, hogy a végzett munka, ill. az érdekképviselet véleménye nyomán a legjobb és legeredményesebben dolgozó munkatársak maradjanak meg. Ez nem kis mértékben befolyásolja nemcsak a hivatal, de az egész Világszövetség jövőbeni működését, szerepét is.

Az MVSZ mint a küllhoni magyarok érdekvédelmi, kulturális, anyanyelv-ápoló, társadalmi szervezete, fennállásának 60 éve ellenére még eléggé gyerekcipőben jár. Rendezetlen a tagsági viszonya és a tagnyilvántartása; kialakulatlan az MVSZ adatbázisa, a világraszóló kommunikációs hálózata és a magyar lob-bik információs szolgáltatása. Megoldatlan az MVSZ nemzetközi képviselete, nincs tisztában önmaga erejével és vagyoni, gazdasági lehetőségeivel úgy, ahogyan ez egy 52 országra kiterjedően működő nemzetközi szervezettől elvárható volna. Nincs megoldva a törvényelőkészítés, a jogsegélyszolgálat, és sorolhatnám még azokat a megoldandó feladatokat, amelyeket vezetőink eddig nem oldottak meg, én pedig hiába erőlködtem. Amint az mostani pályázatomból kitűnik, a következő időszakra terveztem a hivatal közreműködésével előrelépni az említett területeken. Ezeket a teendőket, örökölt és teremtett értékeink, vagyonunk megőrzését és gyarapítását munkatársaim, utódom és az MVSZ tisztségviselők gondjaira bízom, s a tagság figyelmébe ajánlom.

Eddigi pályafutásom talán legterhesebb, leghálátlanabb, de mindenképpen izgalmas és gyümölcsöző szakasza után jó érzéssel köszönöm minden arra érdemes tisztségviselőnk, kollegáim, barátaim, pártfogóim és nemzettársaim segítségét, együttműködő támogatását.

Az MVSZ és a küllhoni magyarság szolgálatában hivatalvezető főtítkárként végzett munkám után nyugodtan nézhetek szembe fiaimmal és önmagammal: „A jó harcot megharcoltam, a pályát végigfutottam, hitemet megtartottam.” Isten adjon erőt, tehetséget és türelmet mindnyájunknak, különösen e kis hazától távolabb élőknek a sikeresebb folytatáshoz!

Kérem, tartsanak meg jó emlékezetükben, ahogy magam is teszem azzal a sok száz és ezer tagtársammal, akikkel idehaza, Európa számos országában, tengerentúl a nagyvilágban, meg az elszakított területeken végzett közös munkánk során ismerkedhettem meg.

Üzenem nekik, hogy számíthatnak rám a jövőben is, bárhová vezet majd életem.

Budapest, 1998. november 16-án

Baráti üdvözlettel:
Bakos István

E búcsúlevelet követően rendkívül sok együttérzést nyilvánító megkeresést, telefont, levelet kaptam a világ minden részéből. A felháborodás hullámai idehaza is magasra csaptak. Makovecz Imre az MVSZ Védnöki Testülete elnökének, Tőkés Lászlónak írt levelében így mondott le:

Elnök Úr!

Tájékoztatom arról, hogy 1998. 11. 19-én megkaptam Bakos István főtktár elköszönő levelét, melyből megértettem, hogy a Magyarok Világszövetségének egy újabb fontos történelmi figurája távozott.

Belátom, hogy nincs módomban a Magyarok Világszövetségének évek óta tartó entrópikus folyamatát megakadályozni. Terhel az erkölcsi felelősség tudata, azonban nem tehetek mást, minthogy végleg eltávolodom a Magyarok Világszövetségétől és annak vezetésétől.

Bejelentem, hogy nem kívánok tagja lenni a védnöki testületnek és a Magyarok Világszövetségének sem. Kérem, szíveskedjék bejelentésemet tudomásul venni, és nevemet végleg töröltetni mindenhol, ahol a Magyarok Világszövetsége neve található.

Tisztelettel: Makovecz Imre

A világ magyarságának számos mérvadó személyisége, az országos és a helyi tagszervezetek vezetői, képviselői, az MVSZ Választmányának tagjai szolidaritását is érzektem, amelynek hangot adtak a külföldi magyar lapokban és fórumaikon. Idehaza jó pár állásígéretet kaptam. Még a minisztériumban is fogadott a rettegett új államtitkár, aki úgy találta, hogy nekik öreg vagyok. (55 éves voltam!) Aztán máshol is kiderült, hogy mégsem kellek sem ide, sem oda. Végül egy rövid határidős OTKA-szerződéses megbízás segített át a nehéz időszakon, majd J. Király István közvetítésével, a Nemzeti Tankönyvkiadó vezérigazgatója, Ábrahám István kinevezett – a határon túli magyar tankönyvellátással is foglakozó – főosztály vezetőjének. Őt kiváló kiadóvezetőnek, képzett pedagógus szakembernek, jó főnöknek ismertem meg, ám az új választás előtt, mondva csinált okkal menesztették. A helyébe Pálfi Józsefet ültették, aki a Szerencsejáték Rt.-ből nyergelt át e számára ismeretlen területre. Aztán a kormányváltáskor, pálfordulással az SZDSZ-hez pártolt, majd privatizátora lett a kiadónak.

Az NTK elnyert pályázati pénzből, négyünk kétéves írói-szerkesztői munkájával elkészített, a külhoni magyar diákok *Haza a magasban – Magyar nemzetismeret* című tankönyvének a kiadását Pálfi leállította. Amikor Alföldy Jenő szerzőtársammal reklamáltunk, közölte, hogy „a jelenlegi helyzetben a kiadó nem engedheti meg magának, hogy ilyen keresztény-nemzeti szellemiségű tankönyvet publikáljon”. Ha találunk rá kiadót, amelyik átvállalja, és az eddigi költségeit kifizeti, akkor hajlandó nyomdakész kéziratunkat átadni. Hiába mondtuk neki, hogy e tankönyvet az MVSZ Nyugati Régiója és a Külföldi Magyar Cserkészszövetség rendelte meg, és nagyon várják a szomszédos országok magyar iskoláiban is. A könyv lektorai Péntek János kolozsvári egyetemi tanár és Vekerdi László tudománytörténész, a MTA könyvtárosa, valamint Lukácsfy Kristóf finnországi tanár és Wurst Erzsébet az MVSZ oktatásáért felelős vezetője, a bécsi magyar iskola alapítója rengeteget foglalkoztak vele. Javaslatokat

tettek, anyagokat adtak, igen elismerően nyilatkoztak, és rendkívül jó véleményt írtak a többféle igényt kielégítő, sokrétű, gazdag és színvonalas tankönyvről.

A szociálliberális pártok igényeinek kielégítésére törekvő vezérigazgató nem engedett, végül Lezsák Sándor Antológia Kiadójának nyomdája vállalta e várva-várt könyv átvételét és kiadását, ami 2002 karácsonyára megjelent. Rövid időn belül jöttek érte mindenfelől Lakitelekre, hamar elkapkodták az első nyomást, ahol Agócs Sándorék nagyobb példányszámban s javítva újranyomták. Ebből – a Béres Alapítvány ajándékeként – az erdélyi egyetemek ötszáz példányt kötelező olvasmányként kértek s kaptak. A *Magyar Nemzetismeret* tankönyvet a világhálóra is föltettük, a világ minden táján használják a cserkészek és a hétvégi iskolák tanulói, de az egyszerű érdeklődők is, felújítása időszerű és joggal elvárható.

Epilógus

2020. október 13-án MVSZ-könyvbemutatót tartottak dr. Dányi László: *A Patrubány–Csoóri-vita, avagy az írók legnagyobb nemzetárulása (1957–2007). Rendszerváltás a Magyarok Világszövetségében*. Döbbenet néztem és hallgattam a világhálón a könyv lektorainak hozsannázását és Patrubány Miklós MVSZ-elnök szekundálását. Később olvastam a Magyarságtudományi Füzetek-sorozatban is a Csoóri Sándort, Illyés Gyulát, Fekete Gyulát, Németh Lászlót, Dobos Lászlót, Pozsgay Imrét és számos társunkat kímélet nélkül vádoló, erkölcsileg dehonesztáló, fotókkal, dokumentumokkal illusztrált „művet”, amit az elnök vazallusai vádlón idéztek föl, miközben a mellettük ülő Patrubányt – akár egykor Ceaușescut – dicsőítették. Kiborultam a holtakat gyalázó gyűlölködő hozsannázóktól. Megosztottam a túlélő Szijártó Istvánnal fölháborodásomat, aki legalább olyan érzékeny tisztségviselője, krónikása, továbbvivője maradt az MVSZ „nemzetépítő kísérletének”, tisztelője a kárhozottat Csoórinak, Illyésnek, Németh Lászlónak, Pozsgaynak, társainknak, mint jómagam és a milliós tábor zöme, akik Patrubány 20. éve tartó elnöki regnálása ideje alatt elhagyták a tönkretett magyar világszervezetet. Álmatlan éjszakát okoztam barátomnak, az Anyaországi régió hajdani elnökének is...

Rémes a bizantinizmus térhódítása, amit a karanténok bezártsága, a közélet hiánya is indukál. Ám „Él és ítél az Isten”, akinek malmai – ha lassan is, de – örölnék. Örölnék a vészterhes koronavírus világjárvány tombolása közepette is.